
12.00.09 УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА, ПЕРАТИВНО-РОЗЫСКОЕ ПРАВО И СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

Алимов Муҳаммаджон Исломидин ўғли,

Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардия
Ҳарбий-техника институти докторанти

<http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2019-4-10>

ҲАРБИЙ ХИЗМАТЧИЛАРНИНГ ЖИНОЯТЛАРИ БЎЙИЧА СУДГА ҚАДАР ИШ ЮРИТУВИНИНГ ИЖТИМОЙ ЗАРУРИЯТИ

Аннотация: Мазкур мақолада ҳарбий хизматчилар иштирокида содир эилган жиноятлар юзасидан судга қадар иш юритувнинг процессуал асослари, мазкур асосларнинг амалий аҳамияти ва амалиётдаги ўзига ҳосликнинг илмий асослари ўрганган ҳолда, соҳа бўйича илмий асосланган таклиф ва хулосалар берилган.

Калит сўзлар: Терговга қадар текширув, суриштирув, дастлабки тергов, прокурор, терговга қадар текширувни амалга оширувчи орган бошлиғи ва унинг мансабдор шахси, ҳарбий қисм, бўлинма ва муассаса.

Алимов Муҳаммаджон Исломидин ўғли

Докторант Военно-техническом институте
Национальной гвардии Республики Узбекистан

СОЦИАЛЬНАЯ НЕОБХОДИМОСТЬ СУДОПРОИЗВОДСТВО ПЕРЕД СУДОМ ПО ОБВИНЕНИЮ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ

Аннотация: В данной статье приводится научно обоснованные рекомендации выводы в области изучения процессуальной основы судопроизводстве, практической значимости этих оснований и научной основы практичности в досудебных преступлениях против преступлений против преступлений, совершенных военнослужащими.

Ключевые слова: доследованное следствие, дознания, предварительное следствие, прокурор, руководитель следственного органа и его должностное лицо, воинской часть, подразделение и учреждение.

Alimov Mukhammadjon Islomiddin ugli,

Doctoral student at the Military-Technical Institute
of the National Guard of the Republic of Uzbekistan

THE SOCIAL NECESSITY OF THE PROCEEDINGS BEFORE THE TRIAL ON THE SERVICEMEN'S OFFENSES

Annotation: In this article provides scientifically-based recommendations and conclusions in the field of studying the procedural basis of proceedings, the practical significance of these grounds and the scientific basis of practicality in the pre-trial offenses against the crimes committed by military personnel.

Key words: pre-investigation, inquiry, preliminary, investigation, prosecutor, head of the investigating authority and his official, military unit, division and institution.

For citation: Alimov Mukhammadjon Islomiddin ugli. THE SOCIAL NECESSITY OF THE PROCEEDINGS BEFORE THE TRIAL ON THE SERVICEMEN'S OFFENSES. Journal of Law Research. 2019, 4 vol., issue 1, pp. 72-79

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 52-моддасида "Ўзбекистон Республикасини ҳимоя қилиш - Ўзбекистон Республикаси ҳар бир фуқаросининг бурчидир. Фуқаролар қонунда белгиланган тартибда ҳарбий ёки муқобил хизматни ўташга мажбурдирлар"[1] дейилган. Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучларининг Умумҳарбий Низомлари Ички хизмат Низомининг 5 бандида "Ҳарбий хизмат - Ўзбекистон Республикаси фуқароларнинг умумҳарбий мажбуриятларини ва шартнома асосида қуролли кучларда ва Ўзбекистон Республикасининг бошқа ҳарбий тузилмаларида хизматни бажариш бўйича давлат хизматининг алоҳида туридир"[2] деб белгиланган.

Умумҳарбий мажбурият - фуқароларни ҳарбий хизматга тайёрлашни, ҳарбий хизматга қақришни (киришни), қақриув ёки контракт бўйича ҳарбий хизмат ўташни, резервдаги хизматни, муқобил хизматни, ҳарбий рўйхатдан ўтиш қоидаларига риоя этишни, фавқулодда вазиятларда ёки Ўзбекистон Республикасига қарши ҳарбий тажовуз бўлган тақдирда аҳолини муҳофаза этиш тадбир-чораларини қақраб олади.[3] Мамлакатимизда ҳозирги кунда ҳарбий хизматнинг қуйидаги турлари жорий этилган:

- муддатли ҳарбий хизмат;
- сафарбарлик қақриуви резервдаги ҳарбий хизмат;
- контракт бўйича ҳарбий хизмат;
- Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари сафида ҳарбий хизматни ўтаган резервчилар хизмати мавжуд.

Мазкур ҳарбий хизмат турларини ҳарбий хизмат ўташ шартларига кўра қуйидагича тавсифланади:

Муддатли ҳарбий хизмат - Ўзбекистон Республикасининг қақрилиши ёшидаги фуқароларнинг оддий аскарлар ва сержантлар таркиби лавозимларида, шунингдек муқаддам ҳарбий хизматни ўтамаган офицерларнинг қонун ҳужжатларида белгиланган муддат мобайнида Қуролли Кучлар сафидаги мажбурий хизматидир. Муддатли ҳарбий хизмат муддатлари календар ҳисобида оддий аскарлар ва сержантлар таркиби лавозимларида ўтаётган ҳарбий хизматчилар учун ўн икки ой, олий маълумотли шахслар учун - тўққиз ой, шунингдек, муддатли ҳарбий хизматни қақриув бўйича офицерлар таркиби лавозимларида ўтаётган офицерлар учун - тўққиз ой қилиб белгиланган.[4]

Сафарбарлик қақриуви резервдаги ҳарбий хизмат - муддатли ҳарбий хизматни ўташга яроқли ҳамда қақрилиш муддатини кечиктириш ва қақрилишдан озод этилиш ҳуқуқига эга бўлмаган, бироқ Қуролли Кучлар сафига навбатдаги муддатга қақрилмаган шахслар сафарбарлик қақриуви резерви сафига олинадилар. Сафарбарлик қақриуви резервдаги хизмат ҳудудий принцип асосида ойлик йиғинлар тарзида ташкил этилади ҳамда қақрилувчилар томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг махсус ҳисобварағига пул бадаллари киритилишини назарда тутати. Мазкур хизмат сафига фуқаролар йиғирма етти ёшга тўлгунга қақра олинадилар ва ҳар йилги ҳарбий йиғинларга жалб этилишлари мумкин, фавқулодда вазиятлар ёки Ўзбекистон Республикасига қарши ҳарбий тажовуз рўй берган тақдирда эса ҳақиқий ҳарбий хизматга қақрилади. Сафарбарлик қақриуви резервдаги хизматни ўтаган фуқаролар йиғирма етти ёшга тўлганларидан кейин Қуролли Кучлар резерви таркибига ўтказиладилар. Сафарбарлик қақриуви резервдаги хизмат сафига олинган шахслар тўлайдиган

пул бадаллари миқдори махсус ҳисоб рақамга тўланади ва уларни тўлаш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади[5]. Бу маблағлар муддатли ҳарбий хизматдаги ҳарбий хизматчиларнинг пул ва моддий таъминотини ошириш, шунингдек сафарбарлик чақируви резервидаги хизмат сафига олинган шахсларнинг ҳарбий йиғинларини ўтказишга аниқ мақсадли йўналтирилган бўлади.[6]

Контракт бўйича ҳарбий хизмат - контракт бўйича ҳарбий хизмат Куролли Кучлар сафидаги ҳақиқий ҳарбий хизматга ихтиёрийлик асосида, ҳарбий хизмат назарда тутилган вазирликлар, давлат қўмиталари ва идоралар орқали давлат билан тузиладиган контрактга биноан кирган фуқаролар бажарадиган ҳарбий хизмат туридир. Ҳарбий хизматни касб тариқасида танлаган фуқаролар контракт бўйича ҳарбий хизматни оддий аскарлар, сержантлар ва офицерлар таркиби лавозимларида ўтайдилар. Ҳарбий хизматни ўташ муддатлари ва асосий шартлари контрактда белгиланади. Бунда ҳақиқий ҳарбий хизматга контракт бўйича кираётган шахслар билан дастлабки контракт беш йилга тузилади; контракт бўйича ҳарбий хизматчилар (резервдаги ҳарбий хизматга мажбурлар) билан янги контракт беш йилга ёки агар ҳарбий хизматда бўлиш ёшининг чегарасига етишига беш йилдан кам қолган бўлса, камроқ муддатга тузилади. Олий ҳарбий таълим муассасаларининг курсантлари билан ўқиш даври учун келгусида уларнинг офицерлар таркиби лавозимларида ҳарбий хизматни камида беш йил мажбурий ўташ шarti билан контракт тузилади. Ҳарбий хизматнинг контрактда назарда тутилган муддати тугаганидан кейин тарафларнинг келишуви билан бу муддат янги контракт тузиш орқали узайтирилиши мумкин.[7]

Куролли Кучлар сафида ҳарбий хизматни ўтаган резервчилар хизмати - Резервчилар хизмати ҳақиқий ҳарбий хизматни, шунингдек сафарбарлик чақируви резервидаги хизматни ўтаган оддий аскарлар, сержантлар ва офицерлар жумласидан бўлган ҳарбий хизматга мажбурлар учун Куролли Кучларнинг қўшилмалари, қисмлари ва бўлинмалари сафини уруш даврида тақозо этиладиган штатлар даражасига қадар тўлдириш, шунингдек уруш даври тақозо этадиган тузилмаларни кучайтириш мақсадида умумий ҳарбий мажбурият асосида жорий этиладиган ҳарбий хизмат туридир. Резервчилар сифатида хизматни ўтаётган ҳарбий хизматга мажбурлар тинчлик даврида, қоида тариқасида, қўшинларнинг жанговар тайёргарлигини сақлаб туриш, резервчиларнинг ҳарбий ҳисобдаги ихтисослик бўйича мажбуриятларни тинчлик ва уруш даврида бажариши учун зарур бўлган кўникмаларини сақлаб қолиш ва такомиллаштириш мақсадида ҳарбий қисмлар базасида ҳудудий принцип асосида ташкил этиладиган ҳарбий тайёргарлик бўйича ҳарбий йиғинларни ўташга жалб этилишлари мумкин. Резервчилардан уруш даврида ҳам, тинчлик даврида ҳам Ўзбекистон Республикасига қарши ҳарбий таъвоуз таҳдиди ва мамлакат хавфсизлигига таҳдид туғилганида, табиий офатлар ҳамда фавқулодда вазиятлар оқибатларини бартараф этишда Ўзбекистон Республикаси Президенти фармонида биноан қўшилмалар ва қисмлар таркибида жанговар мақсадлар бўйича фойдаланилиши мумкин.

Резервдаги ҳарбий хизматга мажбурларга мўлжалланган ҳарбий йиғинларнинг муддати ҳар йили биринчи даражали резервдагилар учун ўттиз суткага қадар, иккинчи даражали резервдагилар учун ўн беш суткага қадар бўлиши мумкин. Мазкур тоифаларни қуйидаги жадвал асосида кўришимиз мумкин.

Таркиб	Чегара ёши	
	1-даража	2-даража
Оддий аскарлар ва сержантлар	35 ёшгача	45 ёшгача
Кичик офицерлар	40 ёшгача	50 ёшгача
Катта офицерлар	50 ёшгача	55 ёшгача
Генераллар	55 ёшгача	60 ёшгача

Мамлакатимиз Президенти томонидан 2017 йил 7 февраль куни ПФ-4947 сонли Фармонига асосан "2017 - 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар Стратегияси"[8] имзоланган бўлиб, мазкур стратегиянинг II бобида "Қонун устуворлигини таъминлаш ва суд-ҳуқуқ тизимини янада ислоҳ қилишнинг устувор йўналишлари" белгиланган. Мазкур бобдан кўришиб турибдики мамлакатимизда демократик, инсонпарварлик, адолатлилик тамойилларга асосланган одил судлов ва судга қадар иш юритувни ташкил этиш, бугунги куннинг энг долзарб масалаларидан бири эканлигини кўришимиз мумкин. Шундан келиб чиққан ҳолда, ҳозирги кунда Жиноят кодекси ва Жиноят процессуал кодексда жиноят содир этган шахс ва унинг жавобгарлиги масаласида қуйидагича тартибга солинган.

Ҳарбий хизматчилар иштирокида содир этилган жиноятлар ва уларнинг криминалистик тавсифи қатор хорижий олимлар томонидан ўраганилган, булардан, Лавруков М.М., Жестеров П.В. Волчок В.Г. [9] ва бошқа олимларнинг илмий ишларини тадқиқ этиш ҳарбий хизматчилар иштирокида содир этилган ҳарбий хизмат ўташ тартибига қарши жиноятларнинг криминологик тавсифи, содир этиш механизми ва профилактикаси ҳақидаги таклиф ва тавсияларни ўрганган ҳолда, мазкур жиноятларнинг содир этилишида аксарият ҳолларда ҳарбий хизматчилар кўп йиллар давомида моддий жавобгарлик лавозимларида хизмат қилиб келинганлиги ва ҳарбий мулкка нисбатан бепарволарча муносабатда бўлганлигини кўришимиз мумкин.

Ҳарбий жиноятларда субъектларнинг иштироки бевосита дастлабки терговда бошланиб, унда айбланувчи ва гумон қилинувчининг айблилик масаласи шунингдек, жабрланувчига етказилган мулкий ва маънавий зиённи қоплашга қаратилган далилларни қидириш, аниқлаш, тадқиқ қилиш, қайд этиш, текшириш ва баҳолаш тизимини ташкил этишнинг муайян мақсадга йўналтирилган тартибини яратиш вазифаси юклатилган[10].

Жиноят кодексининг 17-моддасида жиноят содир этгунга қадар ўн олти ёшга тўлган, ақли расо жисмоний шахслар жавобгарликка тортилиши, жиноят содир этгунга қадар ўн уч ёшга тўлган шахслар жавобгарликни оғирлаштирадиган ҳолатларда қасддан одам ўлдирганликлари (97-модданинг иккинчи қисми) учунгина жавобгарликка тортилиши, жиноят содир этгунга қадар ўн тўрт ёшга тўлган шахслар ушбу Кодекс 97-моддасининг биринчи қисми, 98, 104-106, 118, 119, 137, 164-166, 169-моддалари, 173-моддасининг иккинчи ва учинчи қисмлари, 220, 222, 247, 252, 263, 267, 271-моддалари, 277-моддасининг иккинчи ва учинчи қисмларида назарда тутилган жиноятлар учун жавобгарликка тортилиши, жиноят кодексининг 122, 123, 1251, 127, 144, 146, 193-195, 205-210, 225, 226, 230-232,

---

234, 235, 279-302-моддаларида назарда тутилган жиноятлар учун жиноят содир этилгунга қадар ўн саккиз ёшга тўлган шахслар жавобгарликка тортилиш, ўн саккиз ёшга тўлгунга қадар жиноят содир этган шахслар умумий қоидаларга мувофиқ ва ушбу Кодекснинг Умумий қисми олтинчи бўлимида назарда тутилган хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда жавобгарликка тортилиши белгиланган.[11]

Мазкур моддада берилган жиноий жавобгарликка тортилиш белгилари умумий асосларга кўра ҳарбий хизматчилар иштирокида содир этилган жиноий қилмишларга ҳам тадбиқ этилади. Сабаби Ўзбекистон Республикасининг амалдаги Жиноят кодексига (17-модда, "жисмоний шахсларнинг жавобгарлиги") ҳарбий хизматчи содир этилган жиноятнинг алоҳида субекти сифатида тартибга солинмаган.

Лекин, юқорида келтирилган норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда [12] ҳарбий хизматчи конституциявий бурч асосида яккабошчилик ва ундан келиб чиқадиган тобе шахснинг бошлиққа сўзсиз итоат қилиши натижасида юзага келадиган муносабатлар асосида, субектларининг ҳуқуқ ва эркинликларининг қатъий белгилаб қўйилган ҳарбий ташкилотларда фаолият юритган ҳолда, қўшинлар ҳаёти ва жанговар фаолияти жараёнида юзага келадиган муносабатларда иштирок этиб, қонунлар, ҳарбий қасамёд ва низомларда белгилаб қўйилган вазифалар ва лавозим мажбуриятлари талаб этиладиган бошқа турдаги вазифаларни бажардилар. Шундан кўриниб турибдики, ҳарбий хизматчилар ўз лавозим мажбуриятларини бажариш чоғида давлат ва ҳуқуқнинг алоҳида топшириқлари ижросини таъминлаши, ҳарбий хизматчиларнинг бевосита ҳаёт тарзи мазкур соҳадаги вазифа ва топшириқлар билан узвий боғланганлиги, шунингдек, хизмат юзасидан тўқнаш келиши мумкин бўлган ижтимоий муносабатлар давлат, хизмат ва ҳарбий сирлар билан бошлиқлигини инобатга олган ҳолда жиноятда иштирокчилик масаласини кўриб чиқиш мақсадга мувофиқ.

Ҳарбий хизматчилар томонидан содир этилган жиноятларда жавобгарлик Жиноят кодексининг 17-моддасига асосан кўрсатилган уч аломат (шахснинг жиноят содир этгунга қадар ўн олти ёшга тўлганлиги, ақли расо эканлиги, жисмоний шахс бўлганлиги)дан бирининг йўқлиги, шахснинг қилмишида жиноят таркиби мавжуд эмаслигини билдиради. Мазкур ҳолат умумий асосда фақат жисмоний шахснинг, яъни инсоннинг жиноий жавобгарликка тортилишини белгилайди. Бу Ўзбекистон Республикасининг жиноят тўғрисидаги қонун ҳужжатларига кўра, юридик шахсларнинг жиноий жавобгарлиги инкор этилишини англатади. Ўз ўзидан ҳақиқий ҳарбий хизмат ўтаётган ҳарбий хизматчилар иштирокида содир этилган жиноятларда мазкур белгиларнинг бўлмаслиги мумкин эмас. Сабаби мамлакатимизда 2002 йил 12 декабрь куниндаги "Умумий ҳарбий мажбурият ва ҳарбий хизмат тўғрисида"ги қонуннинг 4-моддасига мувофиқ тинчлик даврида оддий аскарлар ва сержантлар таркиби лавозимларида муддатли ҳарбий хизматга, шунингдек сафарбарлик чақирuvi резервидаги хизматга ўн саккиз ёшдан йигирма етти ёшгача бўлган, саломатлигига кўра Қуролли Қучлар сафида ҳарбий хизматни ўташга яроқли эркак фуқаролар чақирилиши белгиланган. Шунингдек, ҳарбий хизматчилар ҳақиқий ҳарбий хизмат ўташ даврида бир йилда бир маротаба, ҳар йили чуқурлаштирилган тиббий кўриқдан ўтказилади. Ушбу ҳолатлар ҳарбий хизматчилар иштирокида содир этилган жиноятларда жавобгарлигига қўйилган талабларни ўз-ўзидан мавжуд бўлишига сабаб бўлади.

Мулкий ёки бошқа зарар етказганда, ҳарбий хизматчилар фуқаролик қонунчилигига мувофиқ, мулкий жавобгарликка тортиладилар, бунда, юридик шахс (ҳарбий қисм) жиноий жавобгарликка тортилиши мумкин, масалан, Жанговар навбатчиликни ўташ қоидаларини бузганлик учун Жиноят кодексининг 293-моддасига биноан жавобгарлик кўрсатилган. Демак, агар бирон-бир ҳарбий қисм, масалан, жанговар навбатчиликни ўташ (жанговар хизмат) қоидаларини бузиш натижасида қўриқланаётган объектларга ва одамларга шикаст етса, бунинг учун юридик шахс сифатида ҳарбий қисм эмас, балки мазкур қоидаларнинг бузилишида айбдор бўлган муайян ҳарбий хизматчи жавобгарликка тортилади.

Жиноят кодексига жисмоний шахс тушунчаси тўғридан-тўғри баён қилинмаган. Аммо, Жиноят кодекси ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар мазмунидан келиб чиқилса, Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 16-моддасида кўрсатилган тушунчага ўхшаш эканлиги англашилади. ЖКнинг 11, 12-моддаларида берилган ЎзР фуқароси, чет эл фуқароси, фуқаролиги бўлмаган шахслар тушунчасидан келиб чиққан ҳолда ҳарбий хизматчиларни ҳам "Ўзбекистон Республикаси фуқароси бўлган жисмоний шахс" десак тўғри бўлади, сабаби мамлакатимизда умумий ҳарбий мажбурият Ўзбекистон Республикаси ҳудудида доимий ёки вақтинча яшаётган чет эл фуқаролари ва фуқаролиги бўлмаган шахсларга татбиқ этилмайди [13].

Шундай қилиб, ҳарбий хизматчилар иштирокида содир этилган жиноятларда шахснинг жиноят содир этганлиги учун шахсларнинг жавобгарликка тортилиши, улар қилмишининг ижтимоий хавfli характери ва даражасини англай олиш қобилияти, ўз ҳаракатларини бошқара олиши ва улар юзасидан ҳисоб бера олиши билан изоҳланади.

Жиноят кодексининг 17-моддасида умумий қоидага кўра, содир этилган жиноят учун жавобгарлик шахс ўн олти ёшга тўлганда вужудга келади. Мазкур модданинг иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмларида махсус кўрсатилган жиноят таркиблари учунгина жиноий жавобгарлик ўн уч, ўн тўрт ёки ўн саккиз ёшдан вужудга келади. Лекин, ҳарбий хизматчилар учун ушбу чегара аҳамиятга эга эмас, сабаби шахс мазкур моддада белгиланган энг катта ёш чегарасида (18 ёшда) ҳарбий хизматга қақрилади.

Шундай қилиб, ҳарбий хизматчилар иштирокида содир этилган жиноятларда ёш тушунчаси деганда, у ёки бу ҳарбий хизматчининг алоҳида психофизиологик ҳолатини тавсифловчи, тиббий-биологик, ижтимоий психологик ва ҳуқуқий ўзгаришлар билан алоқадор бўлган, ҳарбий хизматга қақирилганидан то шахснинг умрининг охиригача ўтган вақтнинг календарь даври тушунилади.

Юқорида берилган фикрлардан шуни тушуниш мумкинки жиноят содир этган ҳарбий хизматчининг жиноий жавобгарлиги, жиноят содир этган олдий фуқарога нисбатан ноодатий аҳамият касб этади. Чунки ҳарбий хизматчи Қуролли кучлар тизимларида ҳарбий мамлакат хавфсизлиги ва мудофаасини таъминлаш билан бир қаторда, беъвосита давлат ва ҳарбий сирлар билан ишлашда, мамлакатнинг алоҳида тоифаланган вазифаларини бажариш билан шугулланишида кўришимиз мумкин.

Мазкур ҳолатларни инобатга олган ҳолда Ўзбекистон Республикаси Жиноят процессуал кодексининг 345-моддасига асосан Жиноят кодексининг 279-302-моддаларида назарда тутилган жиноятларга доир ишлар бўйича, шунингдек ҳарбий хизматчилар томонидан содир этилган жиноятларга доир ишлар бўйича дастлабки

тергов ҳарбий прокуратура терговчилари томонидан олиб борилиши белгиланган. Лекин, ЖПКнинг 38112-моддасида ижтимоий хавфи катта бўлмаган, унча оғир бўлмаган жиноятларнинг суриштирув органлари томонидан айблов далолатномаси орқали шахсни айблашда терговнинг тегишлилиги тартибга солинган. Шу нуқтага назардан ЖПКнинг 38-моддасига суриштирув органи сифатида ҳарбий хизматчилар иштирокида содир этилган жиноятлар юзасидан ҳарбий суриштирувчиларни қонунчиликка киритиш мақсадга мувофиқ.

Шунингдек, ҳарбий жиноятлар ва ҳарбий хизматчилар иштирокида содир этилган жиноятлар тушунчасида бир мунча фарқ бор. Аксарият амалиёт ҳодимлари ҳарбий хизматчилар иштирокида содир этилган жиноятлар деганда ЖКнинг 279-302-моддаларида назарда тутилган жиноятларни содир этганлиги тушунилади. Лекин ҳарбий хизматчилар иштирокида ЖКнинг махсус қисмида кўрсатилган ҳар қандай турдаги жиноят содир этилиши мумкин. Шу нуқтага назардан, жиноят қонунчилигида алоҳида субъект сифатида "Ҳарбий хизматчи"ларни киритиш мақсадга мувофиқ. Сабаби, юқорида айтилганидек, ҳарбий хизматчи алоҳида мудофаа ва хавфсизлик нуқтаи назаридан давлат вазифасини бажарувчи мансабдор шахс ҳисобланади. Шунингдек, депутат ва прокурорлар сингари жиноят қонунчилигида ҳарбий хизматчилар учун шахсий дахлсизлик ҳуқуқини ҳам киритиш мақсадга мувофиқ.

Иқтибослар/Сноски/References

---

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси., "Ўзбекистон", 2015 йил. Б 17. (Constitution of the Republic of Uzbekistan, "Uzbekistan", 2015. P 17)
2. Ўзбекистон Республикаси Қуроли Кучларининг Умумҳарбий Низомларининг Ички хизмат низомининг 5-банди., "Шарқ", 2004 йил. Б 9. (Paragraph 5 of the Internal Service Charter, General Charter of the Armed Forces of the Republic of Uzbekistan. "Sharq", 2004.P 9.)
3. "Умумий ҳарбий мажбурият ва ҳарбий хизмат тўғрисида"ги қонун., Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлис Аxbоротномаси, 2002 йил., 12-сон, 217-модда. (Law of the Republic of Uzbekistan "On General Military Obligation and Military Service", Bulletin of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, 2002, № 12, article 217.)
4. "Умумий ҳарбий мажбурият ва ҳарбий хизмат тўғрисида"ги қонуннинг 5-моддаси., Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлис Аxbоротномаси, 2002 йил., 12-сон, 217-модда. (Article 5 of the Law of the Republic of Uzbekistan "On General Military Commitment and Military Service", Bulletin of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, 2002, № 12, article 217.)
5. ВМ 2003 йил 22 февралдаги 99-сон Қарори билан тастиқланган "Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг "Сафарбарлик қақуриви резерви маблағлари махсус ҳисоб рақами тўғрисида"ги Низом., Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 09.04.2018 й., 09/18/267/1030-сон, 21.09.2018 й., 09/18/748/2024-сон; 12.03.2019 й., 09/19/210/2757-сон (The Resolution of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan 22 February 2003 № 99 "On the Special Account Number of Reserve Funds of the Ministry of Finance of the Republic of Uzbekistan", National Database of Legislation, 09.04.2018, 09/18/267 / No 1030, 21.09.2018, No. 09/18/748/2024, of 12.03.2019 y., No 09/19/210/2757)
6. "Умумий ҳарбий мажбурият ва ҳарбий хизмат тўғрисида"ги қонуннинг 6-моддаси., Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлис Аxbоротномаси, 2002 йил., 12-сон, 217-модда. (Article 6 of the Law of the Republic of Uzbekistan "On General Military Commitments and Military Service", Bulletin of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, 2002, № 12, article 217.)
7. "Умумий ҳарбий мажбурият ва ҳарбий хизмат тўғрисида"ги қонуннинг 7-моддаси., Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлис Аxbоротномаси, 2002 йил., 12-сон, 217-модда. (Article 7 of the Law of the Republic of Uzbekistan "On General Military Commitments and Military Service", Bulletin of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, 2002, № 12, article 217)
8. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февраль кундаги "Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси тўғрисида"ги ПФ-4947-сонли фармони. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 й., 6-сон, 70-модда. (Decree of the President of the Republic of Uzbekistan "On the Strategy for Action for Further Development of the Republic of Uzbekistan" February 7, 2017, PD-4947. Collection of the legislation of the Republic of Uzbekistan, 2017, №. 6, Article 70.)

-
9. Лавруков М.М. Квалификация воинских насильственных преступлений // Автореф.дис.канд.юрид.наук. - М., 1999. - 23 с., Жестеров П.В. Криминологическая характеристика и предупреждение дезертирства среди военнослужащих срочной службы внутренних войск // Автореф.дис.канд.юрид.наук. - М., 2006. - 14 с., Волчок В.Г. Криминологическая характеристика и профилактика хищений огнестрельного оружия, боеприпасов, взрывчатых веществ и взрывных устройств, совершаемых военнослужащими // Автореф.дис.канд.юрид.наук. - М., 2007. - 34 с. (Lavrukov M.M. Qualification of military crimes of violence // Abstract of dissertation PhD. - M., 1999. - 23 p., Zhesterov P.V. Criminological characteristics and the prevention of desertion among the military personnel of the military service of internal troops // Abstract dissertation PhD. - M., 2006. - 14 p., V.G. Volchok Criminological characteristics and prevention of the theft of firearms, ammunition, explosives and explosive devices committed by military personnel // Abstract dissertation PhD. - M., 2007. - 34 p.)
10. Рыжаков А.П. Возмещение вреда, причиненного преступлением. - М., 1999. - P. 25. (Ryzhakov A.P. Compensation for harm caused by the crime. - M., 1999. - p. 25.)
11. Ўзбекистон Республикаси 22.09.1994 й. 2012-ХП-сон Қонуни билан тасдиқланган, "Ўзбекистон Республикасининг жиноят кодекси"нинг 17-моддаси.(охирги ўзгартиш ЎзР 15.01.2019 й. ЎРҚ-516-сон Қонуни билан) (The Republic of Uzbekistan 22.09.1994 y. Article 17 of the Criminal Code of the Republic of Uzbekistan, approved by the Law of the Republic of Uzbekistan No 2012-XII (the last amended by the Law of the RUZ №. RUL-516 15.01.2019)
12. Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 52-моддаси., "Ўзбекистон", 2015 йил., Ўзбекистон Республикаси Қуроли Кучларининг Умумҳарбий Низомларининг Ички хизмат низомининг 5-банди., "Шарқ", 2004 йил., "Умумий ҳарбий мажбурият ва ҳарбий хизмат тўғрисида"ги қонун., Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлис Ахборотномаси, 2002 йил., 12-сон, 217-модда., "Ўзбекистон Республикаси Қуроли Кучлари резервидаги хизмат тўғрисида"ги Қонун., Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 19.04.2018 й., 03/18/476/1087-сон. (Article 52 of the Constitution of the Republic of Uzbekistan, "Uzbekistan", 2015, 5th edition of the Internal Service Charter of the General Regulations of the Armed Forces of the Republic of Uzbekistan. "Sharq", 2004, Law of the Republic of Uzbekistan "On General Military Commitment and Military Service", Law of the Republic of Uzbekistan "On Military Service in the Armed Forces of the Republic of Uzbekistan", 2002, №.12, Article 217. Law of the Republic of Uzbekistan On the National Data Bank of the Republic of Uzbekistan, 19.04.2018, № 03/18/476/1087)
13. "Умумий ҳарбий мажбурият ва ҳарбий хизмат тўғрисида"ги қонуннинг 3-моддаси., Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлис Ахборотномаси, 2002 йил., 12-сон, 217-модда. (Article 3 of the Law of the Republic of Uzbekistan "On General Military Commitments and Military Service", Bulletin of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, 2002, № 12, article 217.)